

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д-р Милена Борисова Попова, Катедра по испанистика и португалистика, Факултет по класически и нови филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, член на научното жури съгласно заповед № РД 38-541/17.11.2021 г.

относно

конкурс за академичната длъжност „доцент“ в СУ „Св. Климент Охридски“ по професионално направление 2. 1. Филология (Грамматика и историческа лингвистика – английски език), публикуван в ДВ, бр. 87 от 19.10.2021 г.

Публикациите на гл. ас. д-р Божил Христов са в областта на Грамматиката, Историческата лингвистика и Историята на английския език. Курсовете, които кандидатът води в бакалавърската и магистърската степен на Катедрата по англицистика и американистика, са в същата сфера на научни интереси. Представените монографии и статии са показателни за еволюцията на научните му възгледи и съответстват на изискванията за заемане на академичната длъжност “доцент“, като убедително илюстрират научните приноси, професионалните качества и интелектуалния потенциал на кандидата.

Хабилитационният труд на гл. ас. д-р Божил Христов, озаглавен „Grammaticalising the Perfect and Explanations of Language Change. Have- and Be-Perfects in the History and Structure of English and Bulgarian“, представя в обобщен и систематизиран вид резултатите от теоретичния и емпиричен анализ на процесите на граматикализация и езикови промени в английския и българския език, като във фокуса на вниманието са перфектните конструкции със *съм* и *имам*. В уводната част авторът обосновава избора на темата и нейната актуалност, очертава структурата на труда и основните

изследователски въпроси. Логиката на изложение е добре премислена и позволява на автора да изследва в дълбочина набелязаните проблеми. Във втора глава кандидатът представя и подлага на критичен анализ основните теоретични постановки, свързани с традиционните подходи към осмислянето на езиковите промени и граматикализацията. Б. Христов фокусира вниманието върху някои спорни тезиси в рамките на телеологичния, интенционалния и функционалния теоретични модели, като извежда на преден план алтернативни обяснения и фактори. В трета глава той подлага на анализ основните тенденции в развитието на перфектните конструкции с *имам* и *съм* в староанглийския език. Структурирането на текста следва логиката на общотеоретичната глава. В началото е представен подробен и задълбочен преглед на съществуващите концепции, свързан с изследването на конкурентната употреба на двете конструкции в зависимост от морфологичното маркиране, честотата на употреба и функционалната им семантика. Кандидатът отново откроява проблемните зони и подлага на съмнение валидността на някои твърдения. Така например тезата относно доминацията на *имам* в перфектните конструкции, обусловена от функционалната претовареност на *съм*, се оказва спорна в контекста на полиграматизацията на *имам*, ориентирана към изразяване на пасивни, каузални и модални значения. Поради тази причина авторът търси и откроява нов тип обяснения, свързани с честотата на употреба на различните конструкции и езиковите контакти. Задълбоченият и системен анализ на теоретичните постановки се осъществява въз основа на впечатляващ по обем корпусен материал.

В последващите глави на труда си Б. Христов изследва набелязаните проблеми с помощта на селекция от специално подбрани текстове от отделни периоди: староанглийски, средноанглийски и съвременен английски език.

Специално внимание се отделя и на функционалната семантика на перфекта в различни етапи от развитието на българския език, като фокусът е върху взаимодействието между темпоралните и аспектиалните му особености. Анализът отново се осъществява в рамките на специално подбрани текстове.

Подобна селекция и организация на изследователския процес позволява на кандидата да провери на практика и да преосмисли някои традиционни и широко разпространени твърдения. Едновременно с това той откроява някои специфични особености във функционирането на перфектните конструкции, обусловени от динамичното взаимодействие на формалните, семантичните и прагматичните им аспекти. Проверката на теоретичните модели въз основа на огромно количество емпиричен материал дава възможност за последователното съчетаване на дедуктивни и индуктивни подходи, осигурява прецизност и убедителност на финалните изводи. В тях гл. ас. д-р Божил Христов твърди, че развитието на перфектните конструкции не може да се сведе само до функционалните обяснения за оптимизация на граматичната система, свързани с елиминирането на неопределеността и функционалната претовареност. Той отстоява тезата, че процесът на граматикализация често е механичен и зависи както от общата и неспецифична семантика на глаголите *съм* и *имам*, така и от езиковите контакти в рамките на съответните езикови съюзи. За надеждността на изведените заключения свидетелстват огромният брой теоретични източници, представени от автора в библиографията, а също така впечатляващото количество корпусен материал, върху който се базират теоретичните разсъждения и емпиричният анализ на примерите.

Приносните моменти на хабилитационния труд заслужават особено внимание в контекста на съвременните тенденции в еволюцията на лингвистичната теория, за които е характерна ориентация към гъвкави и многоаспектни епистемологични подходи. Последните максимално се

приближават към сложната същност на езиковия семиозис, в който различните аспекти съществуват едновременно, като се допълват и обуславят взаимно. По този начин се преодолява стремежът на някои изследователи да обявяват епистемологичния си подход към обекта на изследване като единствено възможен, като еквивалент на онтологична реалност. Важно е, че съвременната научна парадигма е холистична и отчита постиженията на различни теоретични направления и взаимодействието между тях. В този смисъл, си заслужава да отбележим динамичния и интегрален подход на Б. Христов към функционирането на перфектните конструкции в исторически план, стремежът му към комплексни и многофакторни обяснения на историческия развой на перфектните конструкции. Подобен подход позволява да се преодолеят някои неправомерни и едностранни теоретични обобщения. Фокусът е върху осмислянето на парадигматичните и синтагматичните измерения на употребата на указаните конструкции, върху анализа на взаимодействието им с граматичните и семантичните параметри на контекста. Отчита се и влиянието на езиковите контакти.

Друг важен приносен момент на труда е адекватното съчетаване на количествените и качествените методи за анализ. От една страна, Б. Христов се позовава на теоретични постановки, свързани с изследването на обширни езикови бази данни и електронни ресурси. От друга страна, отчитайки трудностите при селекцията и дизайна на езиковите корпуси, а също така особеностите на дистанционното четене, кандидатът стига до извода, че за анализа на многозначността е важно примерите да се изследват в по-широк контекст, със задълбочен и подробен анализ на релевантните параметри на ситуацията. С оглед на това, че езиковата промяна е свързана с устния дискурс, Б. Христов подбира специална селекция от текстове, които се приближават към този тип комуникация, а именно лична кореспонденция и комедии. Подобен

подход му помага да преосмисли някои традиционни схващания в нова светлина и да обясни по различен начин доминиращите тенденции в употребата на изследваните конструкции.

И още един приносен момент, който заслужава особено внимание, е свързан с осмислянето на постепенната субективизация на граматичните процеси в диахронен план. Б. Христов коментира този проблем не само в теоретичната част на хабилитационния си труд, но и в отделна статия, озаглавена „Ролята на прагматиката и контекста при развитието на перфектни конструкции със *съм* и *имам* в английски и български език“. В нея той обосновава ролята на прагматичния контекст при снемането на многозначността на указаните конструкции. Субективната им интерпретация зависи от инференциални процеси, свързани със знанията и намеренията на участниците в дадена ситуация. Прагматичният контекст се оказва важен фактор в процесите на семантично избледняване и граматикализация на конструкциите с глаголите *съм* и *имам*. Подобен иновативен подход, ориентиран към индексалната употреба на езиковия знак, се оказва надеждна основа за осмислянето на вътрешната логика на развитие на перфектните конструкции в исторически план.

В заключение, бих искала да отбележа, че представените от Б. Христов документи и материали отговарят на националните минимални изисквания съгласно ЗРАСРБ (чл. 2б) и Правилника за приложението му (чл. 1, ал.1). Публикациите на кандидата съдържат оригинални научни приноси, като голяма част от тях са представени в престижни международни издания. Разработен е адекватен модел за изследването на генезиса и развитието на перфектните конструкции със *съм* и *имам* в английски и български език, който може да се приложи към бъдещи изследвания в областта на граматикализацията.. Така например би било интересно да се изследва

приложимостта на посочения модел към езици, различни от Standard Average European languages. Това би разширило концептуалната рамка на анализа. Теоретичните разработки на кандидата имат и практическа приложимост в преподавателската му дейност, тъй като са пряко свързани с голяма част от академичните курсове, които води.

Изложените наблюдения ми дават основание с пълна убеденост да предложа на уважаемото научно жури гл. ас. д-р Божил Христов да бъде избран за доцент по професионално направление 2. 1. Филология (Грамматика и историческа лингвистика – английски език) към катедра "Англицистика и американистика", Факултет "Класически и нови филологии" на СУ „Св. Кл. Охридски“.

02.03.2022

проф. д-р Милена Попова